

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Факультет економіки та управління

Кафедра економіки та економічної теорії

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**«РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ»**

Студента групи ЕАМ-11
Гдаля Івана
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Шиманська О.О.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2023

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні імперативи корпоративної соціальної відповідальності	5
Розділ 2. Аналіз практик корпоративної соціальної відповідальності в українському банківському секторі.....	13
Розділ 3. Перспективи розвитку корпоративної соціальної відповідальності в банківській системі України.	24
Висновки.....	30
Список використаних джерел.....	31

Вступ

Великі корпорації у сучасному світі приділяють особливу увагу проблемі соціальної відповідальності бізнесу, оскільки ефективність їх діяльності, можливість завоювати довіру та зміцнити економічну стабільність, сьогодні не залежать виключно від комерційних показників. Глобалізація фінансових ринків та інвестиції в проекти, які відповідають першочерговим потребам суспільства і сприяють вирішенню соціально важливих завдань, допомагаючи при цьому покращенню якості життя, стають основним трендом економічного розвитку.

Комерційна діяльність банківських установ безпосередньо впливає на суспільство, в якому вони функціонують, а майбутні успіхи в бізнесі тісно переплітаються з ключовими суспільними цінностями. Враховуючи специфіку банківської діяльності, довіра стає однією з найважливіших умов їх нормального функціонування, а рівень одержуваного прибутку все більше обумовлюють не технології надання банківських послуг, а позиціонування банківських установ у соціальному середовищі, засноване на соціальній відповідальності та репутації. Саме тому актуальність теми курсової роботи не викликає жодних сумнівів.

Проблеми корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) знайшли відображення в працях багатьох зарубіжних учених: Г. Боуена, К. Девіса, А. Керролла, Д. Белла, Р. Акермана, В. Фредерика, С. Сеті, С. Вартіка, Ф. Кохрена, Д. Вуд, Д. Свансона та ін. Значний внесок у розвиток науково-методичних засад КСВ зробили також українські вчені: В. Геєць, О. Грішнова, Л. Коломієць, А. Колот, А. Чухно та ін. Однак в період загострення глобальних проблем та кризових явищ в економіці докладнішого вивчення потребують сучасні світові тенденції розвитку КСВ та особливості її імплементації в діяльність вітчизняних бізнес-структур.

Об'єктом курсової роботи є банківський сектор України, а її *предметом* – аналіз практик та перспектив КСВ у вітчизняній банківській системі.

Мета даної курсової роботи полягає у з'ясуванні стану та перспектив розвитку КСВ на прикладі банківського сектору в Україні з урахуванням

світового досвіду.

Виходячи з мети курсової роботи, нами визначено наступні завдання для дослідження:

- з'ясувати теоретичні імперативи корпоративної соціальної відповідальності;
- проаналізувати практики корпоративної соціальної відповідальності в українському банківському секторі;
- обґрунтувати перспективи розвитку корпоративної соціальної відповідальності в банківській системі України.

Курсова робота складається з трьох розділів, вступу, висновків та списку використаних джерел. Доповнена 3 таблицями та 7 рисунками.

Розділ 1. Теоретичні імперативи корпоративної соціальної відповідальності

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) стала специфічною сферою соціально-економічних відносин у суспільстві. Без аналізу причинно-наслідкових зв'язків важко зрозуміти її глибинний зміст, функції, закономірності розвитку і роль в ефективному розвитку економіки.

В економічній літературі обговорення проблем корпоративної соціальної відповідальності / соціальної відповідальності бізнесу розпочалось у 50-х-на початку 60-х років ХХ століття. Саме у цей період точилась гостра дискусія стосовно сутності і особливостей відповідальності, взаємозв'язку корпоративного управління і соціальної відповідальності з показниками фінансової ефективності компаній, темпами, пропорціями та ефективністю виробництва, станом навколишнього середовища [1, с. 63]. Економічна наука доводила необхідність відповідального ведення бізнесу перед суспільством, але дослідження науковців виглядали виключно спробою описати нове економічне явище, не презентуючи системності поглядів, їх завершеності та широти охоплення.

Однак діяльність великих компаній почала негативно впливати на довкілля (зокрема, у випадку катастроф, спричинених функціонуванням шкідливих виробництв), стан здоров'я працівників, що поглиблювало необхідність забезпечення соціального захисту. Саме тому у 70-х роках ХХ в ході дискусії між бізнесом та суспільством почали вживати термін «корпоративна соціальна відповідальність», який передбачав визначення добровільних зобов'язань, взятих на себе компанією не тільки щодо підвищення якості життя та умов праці своїх співробітників, а й щодо суспільства і навколишнього середовища.

Діяльність корпорації, відповідно до традиційних уявлень, насамперед, спрямована на отримання прибутку. Однак у ході ринкової боротьби за отримання та максимізацію прибутків ділова етика часто зіштовхується з моральними дилемами, які зокрема, передбачають необхідність вирішення

низки важливих питань: «Які зобов'язання мають організації щодо забезпечення справедливого ставлення до безробітних чи до тих, хто бажає кар'єрного зростання?», «Як необхідно вирішувати конфлікт інтересів?», «Якої рекламної стратегії варто дотримуватись?». Ці дилеми є актуальними для глобальної економіки загалом, оскільки бізнес розглядається як такий, що несе широкий спектр економічних і громадянських обов'язків у рамках своєї повсякденної діяльності, що розширює сферу ділової етики.

КСВ в економічній літературі, насамперед, тлумачиться як раціональна реакція корпорацій на очікування стейкхолдерів (зацікавлених сторін), яка спрямована на забезпечення стійкого розвитку компанії. За своїм змістом КСВ – це соціальні зобов'язання (зазвичай добровільні) перед найманими працівниками, партнерами, інститутами громадянського суспільства, державою та суспільством загалом, які імплементовані у корпоративне управління.

Інститут КСВ у своїй еволюції пройшов шлях від організаційно-управлінської новації в позиціонуванні глобальних корпорацій до усталених технологій її впровадження в практику організацій різних форм господарювання та власності, розмірів, видів економічної діяльності, які представлені у світовій економіці. Сьогодні в практиці як бізнес-структур, так і інших організацій широко застосовується широкий спектр інновацій, пов'язаних з впровадженням політик КСВ, а саме: створення координаційних груп і спеціальних підрозділів із запровадження системи КСВ; введення в організаційну структуру управління компаніями посади віце-президента з КСВ; прийняття етичних кодексів і правил корпоративної культури, яка ґрунтується на відповідальності та соціальній активності; створення проектів соціального інвестування; публікація не фінансових (соціальних) звітів тощо. За даними фахівців, у 2000 році у світі було опубліковано близько 1 тис. звітів з КСВ, тоді як у 2010 ця цифра вчетверо перевищила даний показник. Це означає, що все більше бізнес-організацій сприймають КСВ як корпоративну стратегію стійкого розвитку. Варто зауважити, що однією з п'яти базових передумов майбутнього успішного функціонування компаній, що відображені у результатах глобального

дослідження IBM Global CEO Study-2008, зазначена «соціальна відповідальність».

Українські компанії також активно розвивають КСВ, що загалом узгоджується зі світовою тенденцією поступової інтеграції принципів соціальної відповідальності в корпоративну політику, стратегію зростання соціальних інвестицій, що відповідає інтересам як організацій, так і зовнішніх стейкхолдерів.

У науковій літературі, присвяченій проблемам КСВ, відображені такі ключові її концепції:

- базова концепція корпоративної соціальної відповідальності (1950-1970-ті роки);
- концепція корпоративної соціальної сприйнятливості (1970-1990-ті роки);
- концепція корпоративної соціальної діяльності (1980-2000-ні роки).

Часові межі вищезазначених концепцій характеризуються певною умовністю, оскільки їх автори часто продовжували розвиток цих концепцій й поза визначеними межами.

Наведемо, виходячи з предмету даного розділу курсової роботи, змістове обґрунтування основних концепцій у сфері КСВ, які дозволяють простежити їх еволюцію та подальше впровадження в соціально відповідальну практику бізнес-діяльності.

Відповідальність, яка впливає з базової концепції КСВ, тлумачиться як етична і правова категорія, яка слугує відображенням соціального і морально-правового ставлення людини або іншого суб'єкта (наприклад, організації), до іншої людини або спільноти, певного інституту або суспільства загалом. Вперше науково обґрунтував соціальну відповідальність як важливий соціальний інститут Г. Боуен, який у 1953 р. видав монографію «Соціальна відповідальність бізнесмена». Роль останнього полягає в реалізації політики та прийнятті рішень, які бажані для цілей і цінностей суспільства [2].

Формування базової концепції КСВ призвело до певного відходу від

домінуючих у 50-60-х роках ХХ ст. в науковій літературі термінів «соціальна відповідальність бізнесу» та «соціальна відповідальність бізнесмена». Натомість набув поширення термін «корпоративна соціальна відповідальність», який акцентує увагу саме на соціально відповідальній поведінці бізнес-організацій, що цілком виправдано з огляду на те, що:

- насамперед корпорації найбільшою мірою продемонстрували схильність до соціальної активності та соціально відповідальної поведінки;

- корпорації є найбільш складною організаційною формою бізнес-діяльності, яка домінує в світовій економіці;

- не лише корпорації, а й інші організаційні структури, які формують організаційну (корпоративну) політику, сприяють утвердженню організаційного (корпоративного) громадянства.

В межах базової концепції КСВ слушною є думка К. Девіса (1960-1970 рр.), який запропонував розглядати суб'єкт господарювання як «спільне підприємство», яке об'єднує громадян в особі менеджерів, інвесторів, найманих працівників, представники місцевої громади, відповідальних за задоволення не лише економічних, а й соціальних, політичних, психологічних та інших очікувань суспільства [3, р. 46-47]. На думку вченого, рішення у сфері соціальної активності повинен приймати бізнесмен, а інститут власників (власника) – визначати культурні рамки, напрями діяльності, специфіку інтересів, що у підсумку призвело до формулювання ним «залізного закону відповідальності»: «ті, хто не беруть на себе відповідальності, адекватної їхній владі, у результаті втратять цю владу» [3, р. 49]. Загалом, розглядаючи відповідальність як моральну категорію, К. Девіс зробив слушне припущення, що соціально відповідальні рішення в бізнесі можуть бути «виправдані» як такі, що здатні забезпечити фірмі досягнення довгострокового економічного ефекту, який слугує віддзеркаленням раціоналізації рішень, прийнятих за неекономічних причин [4].

Своєрідною вершиною розвитку базової концепції КСВ є «модель А. Керролла», яка на шляху до кінцевого формулювання пройшла певні етапи

трансформації. Наприкінці 1970-х рр. вчений запропонував трактувати КСВ як «відповідність економічним, правовим, етичним і дискреційним очікуванням, що їх покладає суспільство на організації в даний період часу» [5, р. 500]. Зокрема, «економічна відповідальність» визначається базовою функцією компанії (як виробника, який оферує ринку товари та послуги), що спрямована на задоволення потреб споживачів та одержання економічної вигоди (доходу). «Правова відповідальність», яка передбачає дотримання організацією вимог і норм, зафіксованих в чинних нормативно-правових актах, слугує відображенням суспільних очікувань такої діяльності організації, яка не суперечить правовим нормам. «Етична відповідальність» потребує від бізнес-діяльності таких соціальних дій, які не суперечать очікуванням суспільства. Такого роду відповідальність апелює до норм моралі і, зрозуміло, не відображається у відповідних правових актах. «Дискреційна (філантропічна) відповідальність» спонукає організацію до формування нової якості життєдіяльності суспільства через добровільну участь в реалізації соціальних програм. Вдаючись до більш прагматичної управлінської термінології, А. Керролл констатує, що соціально відповідальна компанія має «прагнути одержувати прибуток, поважати закони, бути етичною, а також хорошим корпоративним громадянином» [6, р. 43].

А. Керролл на початку 2000-х років запропонував нову, адаптовану до умов міжнародного бізнесу, модифікацію моделі КСВ, зазначивши, що міжнародні компанії:

- мають бути націлені на одержання прибутку, що відповідає їхнім очікуванням;
- поважати закони країни перебування з одночасним виконанням норм міжнародного права;
- бути етичними у своїх бізнес-операціях, діяти у відповідності з локальними та глобальними стандартами;
- бути хорошими корпоративними громадянами, орієнтуючись на очікування місцевих громад [7].

Рівні КСВ (рис. 1), запропоновані вченим, загалом можна охарактеризувати таким чином: економічна відповідальність є обов'язковою для бізнесу, «етична» – очікувана суспільством, а «філантропічна» – бажана складова КСВ.

Рис. 1. «Піраміда КСВ» А. Керролла [6, р. 49]

Еволюція моделі А. Керролла, у підсумку, призвела до появи діаграми Венна (рис. 2), яка відображає взаємодію економічної, правової й етичної складових КСВ, що не обов'язково віддзеркалює ієрархію її рівнів відповідно до «піраміди А. Керролла», представленої на рис. 1.

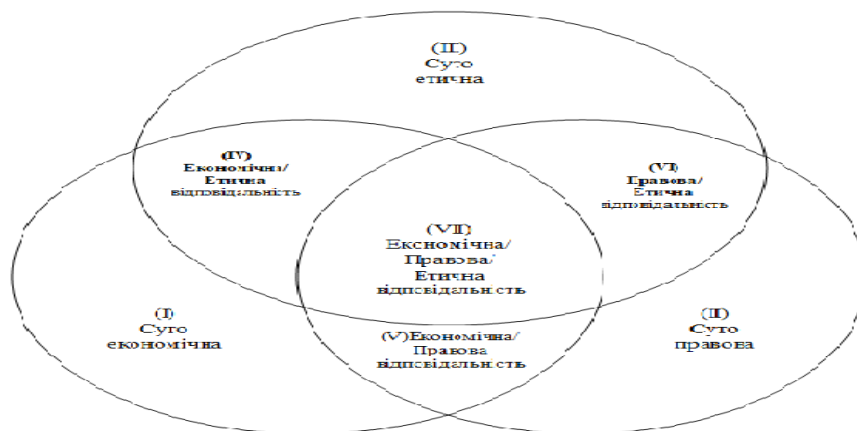

Рис. 2. Трисферна модель корпоративної соціальної відповідальності [8]

Нова інтерпретація моделі КСВ доводить той факт, що лише окремі корпорації здатні одночасно реалізовувати усі типи соціальної відповідальності та активності, тоді як більшість з них обмежуються різними варіантами їх поєднання. Очевидно, що сегмент у центрі діаграми (VII) є саме тим, який віддзеркалює усю повноту КСВ, якої у перспективі повинні дотримуватися усі, без виключення, компанії.

Концепція, яка в теоретичному сенсі абсорбувала основні положення базової концепції КСВ та, водночас, є самостійною й практично зорієнтованою, має назву «концепція соціальної сприйнятливості». У першому наближенні соціальна сприйнятливість – це здатність корпорації сприймати суспільні потреби і реагувати на суспільний вплив. Саме праця Р. Акермана «Як компанії реагують на суспільні потреби» (1973 р.) містить узагальнення практики великих корпорацій з конвертування дискусій щодо корпоративної соціальної відповідальності в безпосередні операційні процедури [9]. На думку вченого, допоки поставлені суспільством проблеми не будуть достатньо швидко вирішуватися, вони здатні нагромаджуватися до такої міри, яка у підсумку позбавляє компанію можливості ефективно функціонувати у своїй традиційній ролі постачальника товарів і послуг [9, р. 95]. Концепцію корпоративної соціальної сприйнятливості також розвивав А. Керролл, який ототожнював останню з філософією, способом, стратегією управлінської сприйнятливості, яка може мати дві форми прояву: 1) брак будь-якої реакції (компанія не робить жодних кроків у плані соціальної сприйнятливості та 2) інтенсивна реакція (компанія демонструє активні дії у цій сфері). Корпоративна соціальна сприйнятливість, яку часто трактують як альтернативу соціальній відповідальності, на думку А. Керролла, швидше репрезентує активну фазу управлінського реагування в соціальній сфері [5, р. 505]. За своїм характером і підходами корпоративна соціальна сприйнятливість є управлінською ідеєю, прихильники якої приділяють основну увагу менеджменту відносин компаній із суспільством [10]. Відповідно, з появою цієї концепції зусилля дослідників КСВ були спрямовані у нове, практично затребуване, русло інституціоналізації КСВ в організації. Узагальнюючи погляди вчених (Р. Акермана, В. Фредерика, А. Керролла та ін.) можна зробити висновок, що КСВ є: 1) багаторівневим процесом реагування на конкретні прояви суспільного тиску; 2) стратегією управлінської сприйнятливості; 3) здатністю корпорацій сприймати суспільні потреби і суспільний вплив. Таким чином, корпоративну соціальну сприйнятливість доцільно сприймати як «управлінську» фазу розвитку КСВ, яка

прийшла на зміну «філософській» її фазі, представленій базовою концепцією.

Концепція корпоративної соціальної діяльності, яка є наступним етапом в розвитку теоретичних імперативів КСВ (як намагання вчених створити комплексну модель, яка б об'єднала раніше опрацьовані концепції у якості елементів та прикладні аспекти активізації соціально відповідальної поведінки) розроблялась С. Сеті, А. Кероллом, С. Вартіком, Ф. Кохреном, однак, найбільш завершеного вигляду набула у працях Д. Вуд і Д. Свансона. Новою характеристикою моделі корпоративної соціальної діяльності є поєднання у взаємодії бізнес-структур та суспільства трьох домінуючих векторів: філософського, релевантного принципам КСВ; інституціонального, пов'язаного з процесом соціальної сприйнятливості; організаційного, релевантного політиці, якої дотримується бізнес-структура щодо вирішення суспільних проблем. Відтак, перша складова комплексної моделі відповідає на питання: «Чому компанія має діяти соціально відповідально?», при цьому принципи легітимності, публічно-правової відповідальності і свободи управлінського вибору структурують відносини між суспільством і бізнесом в цілому, з одного боку, та окремими компаніями і менеджерами як індивідуумами, з іншого. Друга складова моделі відповідає на питання: «Як саме діє компанія, будучи відповідальною?». Третя складова – дає відповідь на питання: «Якими є результати корпоративної соціально відповідальної поведінки?».

Виходячи з наявних теорій КСВ, загалом можемо дійти висновку, що соціальна відповідальність є важливим соціальним ресурсом організації, який здатний сформувати її конкурентні переваги, забезпечити стійкість розвитку, можливість адекватно реагувати на соціальні виклики (як внутрішні, так і зовнішні), перетворюючи останні з обмежень на переваги. Глибоке опанування теорії КСВ з боку організацій у підсумку сприятиме впровадженню сучасних корпоративних проектів з активізації соціальної відповідальності, пронизаних морально-ціннісними орієнтирами, ідеями корпоративного громадянства і, водночас, спрямованих на приріст соціальних ресурсів та стійкий розвиток бізнес-організацій.

Розділ 2. Аналіз практик корпоративної соціальної відповідальності в українському банківському секторі

У впровадженні принципів КСВ українські банки все більшою мірою долучаються до вирішення нагальних соціально-економічних проблем, зокрема, перетворюючись на «грошових провайдерів» екологічних проєктів, і тим самим демонструють вихід за межі виключно задоволення очікувань своїх внутрішніх стейкхолдерів в особі акціонерів та працівників. У такий спосіб банки, охоплюючи значно ширше коло зацікавлених осіб (зовнішніх стейкхолдерів), засвідчують посилення своєї корпоративної відповідальності. Такий аспект банківської діяльності зумовив появу нового терміну – «відповідальний банкінг», що набув поширення, починаючи з вересня 2019 року, коли понад 130 банків підписали першу в світі угоду для банківського сектору – «Принципи ООН з відповідального банкіngu» (рис. 3). Відповідно до цього документу банки зобов'язані узгоджувати свої бізнес-стратегії та практики з цілями сталого розвитку, визначеними Генеральною Асамблеєю ООН (2015), та цілями Паризької кліматичної угоди (2015).

Відповідність	Вплив та цілі	Клієнти	Стейкхолдери	Управління та культура	Прозорість та підзвітність
Відповідність стратегії банку до потреб людей та цілей суспільства	Повсякчасне збільшення позитивного та зменшення негативного впливу на людину та довкілля; управління ризиками, спричиненими діяльністю фінустанови	Відповідальна співпраця з клієнтами, заохочення практики сталої діяльності та сприяння економічній діяльності для спільного процвітання	Активне та відповідальне консультування, участь та співпраця з зацікавленими сторонами для досягнення цілей суспільства	Забезпечення ефективного управління та культури відповідальної банківської діяльності	Періодичний перегляд індивідуальної та колективної реалізації цих Принципів, прозорість та відповідальність за позитивний та негативний вплив, а також за внесок у досягнення цілей суспільства

Рис. 3. Принципи відповідального банкіngu ООН [11]

Принципи відповідального банкіngu є основою для забезпечення стійкості

банківської системи, а також відображають те, яким чином банківські установи здатні здійснювати позитивний внесок у розвиток суспільства. Першим українським офіційним учасником Принципів відповідального банкінгу у 2019 році став «Укргазбанк».

Інструментом реалізації відповідального банкінгу є корпоративна соціальна відповідальність, яка відображає, бізнес-стратегію, що поєднує різного роду корпоративні соціальні ініціативи (доброчинні справи, корпоративну філантропію, волонтерську діяльність працівників, соціально відповідальний характер ведення бізнесу тощо), сприяючи посиленню конкурентоспроможності банку, його стійкості на основі зростання довіри, покращення репутації, зниження нефінансових ризиків. У даному випадку КСВ відрізняється цілісністю і не розглядається як реалізація розрізнених програм соціального чи екологічного спрямування, на які банк витрачає кошти.

КСВ також необхідно сприймати як інструмент досягнення Цілей сталого розвитку. Лише у цьому випадку вона перетворюється на цілеспрямовану, гармонійно інтегровану операційну діяльність, відмінну від дискретних несистемних дій. На рис. 4 відображений взаємозв'язок між КСВ і сталим розвитком. На нашу думку, відмежування КСВ від концепції Сталого розвитку перетворює останню на перелік заходів, які реалізують банки, не відображаючи значно глибшого призначення КСВ.

Українські банки все активніше і на системній основі впроваджують у свою діяльність концепцію КСВ, розглядаючи її в якості конкурентної переваги, інструменту зниження нефінансових ризиків, чинника покращення іміджу установи. Концепція КСВ поступово трансформується у базову ідеологію корпоративного управління в банках, належних до іноземних фінансових груп. Зокрема, АТ «Укрсиббанк», який функціонує в структурі міжнародної фінансової групи BNP Paribas Group, акціонером якої з 2008 року є ЄБРР (у власності 40% акцій), декларує три основні пріоритети: 1) створення позитивного впливу діяльності, операцій та транзакцій, які здійснюються; 2) позитивний вплив на довкілля; 3) формування культури КСВ, в рамках якої усі

рішення розглядаються в контексті позитивного впливу загалом на суспільство та навколишнє середовище. Програма КСВ банку охоплює дві частини: hard (з англ. – твердий) – КСВ спрямована на взаємодію з бізнесом і клієнтами і soft (з англ. – м’який) – КСВ зорієнтована на соціальну підтримку населення і реалізацію різних програм; орієнтиром КСВ слугують Цілі сталого розвитку ООН.

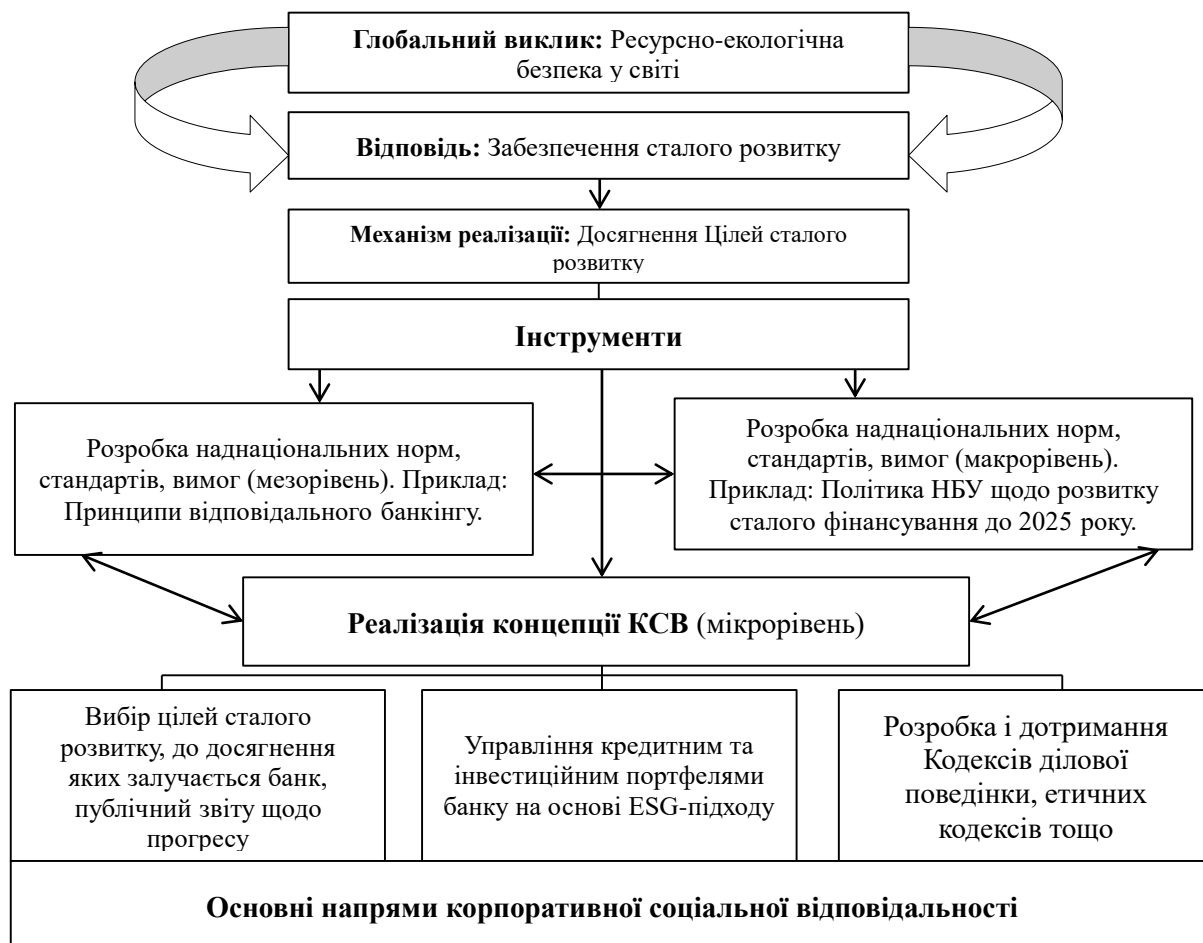

Рис. 4. Взаємозв’язок між КСВ банків і сталим розвитком [12, с. 45]

АТ «Кредіт Агріколь Банк», власником якого є одна з найпотужніших банківських груп в Європі (Credit Agricole Group, Франція), репрезентує себе як соціально відповідальний банк. Підтвердженням цього факту слугує реалізація багатьох проектів в рамках програми КСВ «We Care!», яка діє з 2016 року. Дана програма включає три напрями: благодійність, еко-ініціативи, турбота про працівників. Бути соціально відповідальним бізнесом є стратегічно важливим напрямом не лише для АТ «Кредіт Агріколь Банк», а й для розвитку всієї групи

Кредит Агріколь у середньостроковій перспективі.

Активізації зусиль українських банків щодо запровадження політики КСВ сприяла конкуренція з банками з іноземним капіталом, які системно здійснювали цю практику. Сьогодні банківські установи в Україні значною мірою розширили сприйняття КСВ як чинника забезпечення сталого розвитку.

Системне впровадження КСВ, робота в напрямку досягнення Цілей сталого розвитку і публічне звітування про результати такої діяльності завершується членством у Глобальному договорі ООН – найбільшій у світі асоціації корпоративно відповідального бізнесу, що спонукає учасників вибудовувати стратегію своєї діяльності з урахуванням Цілей сталого розвитку. Станом на липень 2022 року в Україні лише три банки були членами Глобального договору ООН, а саме: АТ «Перший український міжнародний банк» (далі ПУМБ) (квітень 2013 р.), АТ «Альфа-Банк» (листопад 2019 р.) та АТ «Укрсиббанк» (жовтень 2021 р.), зобов'язавшись, таким чином, дотримуватися Десяти принципів Глобального договору у сфері захисту прав людини, трудових відносин, охорони довкілля та боротьби з корупцією [12, с. 45]. У цьому контексті доцільно, на нашу думку, проаналізувати показники фінансової звітності вищезгаданих банків, які слугують підтвердженням здійсненням ними політики КСВ. Зокрема ПУМБ, як член Глобального договору, починаючи з 2016 року публікує Звіт про прогрес, в якому детально відображає заходи, здійснені у напрямку сприяння сталому розвитку. У табл. 1 відображена динаміка діяльності ПУМБ, фінансування ним заходів щодо сталого розвитку і низки фінансових результатів.

Як бачимо з табл. 1, всі наведені показники, окрім кількості приватних клієнтів (у 2016 та 2017 роках), відображають позитивну динаміку. Діяльність банку зорієнтована на корпоративних клієнтів, що, ймовірно, викликано його членством у Глобальному договорі, яке посприяло зростанню довіри до банку з боку корпоративного сектора. 7-разове зростання вартості акцій за досліджуваний період супроводжувалося майже 8-разовим зростанням інвестицій у сталий розвиток. У контексті дотримання принципів КСВ вкрай

важливо, що витрати АТ «ПУМБ» на сталий розвиток загалом і на навчання та розвиток персоналу, зокрема, розглядаються як інвестиції, які здатні в майбутньому забезпечити отримання банком додаткового прибутку, зокрема через зростання лояльності працівників. Розмір сплачених банком податків за досліджуваний період продемонстрував 3-разове зростання, тоді як його чистий прибуток зріс у сім разів. Ймовірно, що це відбулося внаслідок оптимізації системи оподаткування, однак в контексті соціальної відповідальності така оптимізація, на нашу думку, не є схвальною.

Таблиця 1

Показники діяльності АТ «ПУМБ» за 2016-2020 рр.

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Мережа відділень	158	164	181	208	224
Кількість співробітників	5 810	7 251	6 983	7 485	8 500
Кількість корпоративних клієнтів, тис. осіб	38	49	59,9	63,7	74,6
Кількість приватних клієнтів, млн. осіб	2	1,2	1,3	1,4	1,6
Величина сплачених податків, млн. грн.	583	561,6	989,5	1 500	1 800
Обсяг інвестицій у сталий розвиток, млн. грн.	11,9	23	42	61,3	93
Обсяг інвестицій у безпеку працівників і охорону праці, млн. грн.	1,3	4,3	6,6	7,1	25,5
Обсяг інвестицій у навчання та розвиток персоналу, млн. грн.	5,6	9,7	20,9	29	12,3+11,7 під час пандемії
Обсяг інвестицій у волонтерську діяльність, тис. грн.	-	-	402	201,8	346
Чистий прибуток, тис. грн.	367 011	785 827	2 008 508	2 603 717	2 608 093
Прибуток з акції, грн./акція	25,62	54,86	140,22	181,77	182,08

Джерело: складено за даними АТ «ПУМБ» [13].

На сьогодні немає єдиного підходу до розуміння КСВ з боку банківських установ, оскільки кожна з них трактує її довільно, згідно з напрямками своєї діяльності, умов чи традицій у країні здійснення бізнес-діяльності. КСВ банків – це сукупність зобов'язань, які відповідають специфіці, масштабам і рівню розвитку банку, розробляються і виконуються його керівництвом на добровільних засадах як відповідь на потреби зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів (клієнтів/споживачів, працівників, партнерів, акціонерів, держави) [12, с. 46]. Конкретні КСВ-ініціативи банківських установ проявляються через реалізацію за рахунок їх власних ресурсів (коштів, персоналу) зовнішніх та внутрішніх соціальних і екологічних програм.

У випадку дотримання банківською установою принципів КСВ підвищується, насамперед, її репутація, а також зростає рівень довіри до неї з боку клієнтів та регуляторів, що, у підсумку, сприятиме довгостроковому успіху. Українським банкам необхідно бути вкрай відповідальними у питаннях, які пов'язані з дотриманням прав та інтересів працівників, вибудовувати прозорі та чесні взаємовигідні стосунки з клієнтами, реалізовувати зовнішні та внутрішні програми, своєю діловою присутністю вирішувати проблеми громад. Діяльність, яка ґрунтується на принципах КСВ та сприяння сталому розвитку, стимулює запровадження нестандартних підходів у вирішенні проблем стейкхолдерів та доволі інноваційних рішень. Зокрема, у банку ПУМБ вдалися до інновацій щодо перетворення залишків на рахунках, які закриваються, у інвестиції в розвиток тих компаній, які практикують принципи «спільних цінностей» (shared values). У такий спосіб банк збільшує кількість бізнес-клієнтів, скорочує видатки та покращує свій репутаційний профіль. Внаслідок таких новацій створюються нові робочі місця у сфері соціального підприємництва.

КСВ українських банків здійснюється за двома векторами – зовнішнім та внутрішнім (рис. 5).

Рис. 5. Вектори КСВ українських банків [12, с. 47]

КСВ банківських установ, насамперед, передбачає відповідальне ставлення до власних продуктів та послуг. Впровадження принципів та практик КСВ в діяльність комерційних банків зумовило виникнення таких понять і процесів, як «відповідальне інвестування» та «відповідальне кредитування», в яких зосереджується увага головно на запобіганні ризиків у екологічній, соціальній сферах та у сфері корпоративного управління. Це досягається шляхом, насамперед, негативного скринінгу, який означає виведення з кредитного та інвестиційного портфелів банківських установ вкладень у такі сфери, як виробництво антиблаг (тютюну, алкоголю), зброї тощо. Відповідальне інвестування також передбачає вибірковість щодо його об'єктів з метою уникнення реципієнтів, які ігнорують толерантне ставлення до соціуму та навколишнього середовища, і, навпаки, заохочення компаній, які у своїй операційній діяльності демонструють високий рівень свідомості. Зокрема, UKRSIBBANK BNP Paribas Group у сфері КСВ дотримується десяти секторальних політик, не взаємодіючи з виробниками пальмової олії, ядерної енергії, а також тих, які задіяні у тютюновій промисловості тощо [14].

У випадку відповідального кредитування банківські установи здебільшого орієнтуються на фіксовану ставку відсотка та дотримуються політики зниження ризиків на відміну від максимізації доходності. Запобігання ризиків при відповідальному кредитуванні забезпечується шляхом застосування процедур скорингу та моніторингу з урахуванням чинників сталого розвитку. Відповідальне кредитування на прикладі АТ «Укрсиббанк» відображає комплекс заходів і дій, зокрема, в аспекті:

- відкритого та повного інформування клієнтів стосовно кредитних продуктів;
- боротьби з надмірними обсягами заборгованості (відмова клієнтові у наданні кредиту, якщо він не в змозі за ним розраховуватись);
- консультування з приводу того, як найкращим чином управляти власними фінансами задля уникнення надмірної заборгованості та отримання максимальної вигоди від використання кредиту.

Велику увагу принципам відповідального кредитування приділяє також один із системно важливих банків в Україні з державною часткою – АТ КБ «ПриватБанк», який втілює принципи КСВ щодо кредитування фізичних осіб як у випадку обслуговування кредитних карток, так і за програмами споживчого кредитування. Беручи відповідальність за фінансовий комфорт клієнтів та відповідальність перед вкладниками, АТ КБ «ПриватБанк» забезпечує регулювання обсягів кредитної підтримки громадян на рівні, який є посильним для більшості позичальників.

В сучасних умовах екологічні, соціальні та управлінські показники компаній все більшою мірою беруться до уваги під час прийняття інвестиційних рішень. Зважаючи на спад глобальної економіки, зростання бідності на тлі пандемії COVID-19, зміни кліматичних умов представники банківського сектору вдаються до максимального убезпечення власних портфелів від високоризикових проектів. Цьому, зокрема, сприяє аналіз ESG-даних (екологічних, соціальних та управлінських). Тобто додатковою вимогою до позичальника є представлення кредитору (банківській установі) щорічного звіту з деталізацією діяльності компанії щодо визначених ключових показників ефективності. У випадку, якщо позичальник підтверджує досягнення визначеного цільового показника ESG, вартість кредиту для нього зменшується, і навпаки. Українським банкам варто брати до уваги такого роду інноваційні інструменти, які широко застосовуються у розвинених країнах світу, задля майбутнього їх використання у власних стратегіях. В якості ESG-орієнтира можна розглядати кількість працевлаштованих вимушено переміщених осіб, скорочення споживання водних та енергетичних ресурсів компанією-позичальником тощо. Центральні банки сьогодні рекомендують комерційним банкам включати в оцінку ризику активів екологічні, соціальні критерії та критерії управління. Ці та інші, більш «м'які» заходи, за допомогою яких можна зорієнтувати комерційні банки на більш стійке та відповідальне кредитування, є способом застосування макропруденційних методів регулювання [12, с. 47].

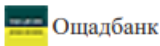
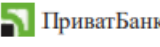

Важливим напрямом впровадження КСВ-практик в діяльності

банківських установ є соціально відповідальне інвестування, яке передбачає здійснення інвестицій не у найприбутковіші сфери з метою примноження капіталу, а, насамперед, у ті, завдяки яким досягається максимальний соціальний ефект, тобто сфера фінансових інвестицій повинна визначатися за потенційними впливами та ефектами [15]. Українські банки, зазвичай, інвестуючи в ОВДП і депозитні сертифікати НБУ, а, відтак, непрямо фінансуючи дефіцит державного бюджету, часто знаходяться поза сферою соціальної відповідальності. Однак ефективним банківський сектор буде лише тоді, коли поступово диверсифікуючи свій інвестиційний портфель, відходитиме від подібної практики. Врахування ESG при цьому є ключовим трендом у сучасному фінансовому середовищі.

КСВ може впливати й на депозитну політику українських банків, якщо соціально-зорієнтовані клієнти відмовлятимуться від високих доходів за депозитними продуктами у випадку управління їхніми коштами «неправильним» банком. У табл. 2 відображена низка КСВ-практик чотирьох українських банків, які обіймають ключові позиції на ринку банківських послуг.

Таблиця 2

КСВ-практики найрейтинговіших українських банківських установ

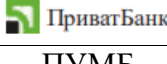

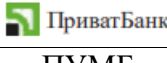

Назва банку	КСВ-практики
 Укргазбанк	Володіє власною політикою екологічної та соціальної відповідальності (оцінює, відстежує, звітує про екологічні і соціальні ризики кредитованих проектів); усі проекти банку підлягають перевірці і оцінці на відповідність соціально-екологічним вимогам його екологічної і соціальної політики; запровадив екодепозити, кошти яких спрямовуються на збереження довкілля.
 Ошадбанк	Єдиний банк в Україні, який здійснює комплексну системну роботу щодо інклюзії людей з інвалідністю, порушеннями опорно-рухового апарату, слуху чи зору, та забезпечення їм рівного доступу до банківських послуг; починаючи з 2014 р. відкриває інклюзивні відділення, які, зокрема, є майданчиком для спілкування і проведення вільного часу людей з інвалідністю (у рамках щомісячних інклюзивних клубів на базі цих відділень).
 ПриватБанк	Приймає на роботу осіб з інвалідністю (4% від загальної кількості співробітників); заробітна плата співробітників банку в середньому на 10% вища, ніж в інших банківських установах; співробітники отримують повний соціальний пакет, щорічну оплачувану відпустку на 24 календарних дні, пільгове кредитування житла та авто, консультації з юридичних питань, знижки на корпоративний зв'язок.
 ПУМБ	Веде відповідальний бізнес, інвестуючи в гармонійний розвиток фінансової установи; зокрема, у 2019 р. соціальні інвестиції банку (на розвиток бізнес-середовища, підвищення фінансової грамотності населення, якості послуг, безпеки праці співробітників та їхній розвиток тощо) склали понад 61,3 млн грн.

Джерело: офіційні інтернет-сторінки банківських установ.

Виходячи з табл. 2, можна зробити висновок, що напрям КСВ банки обирають, насамперед, за специфікою і масштабами своєї діяльності, а також в реалізації КСВ-практик орієнтується на внутрішній вектор КСВ (див. рис. 5). При запровадженні політики КСВ доволі важливим, на нашу думку, є питання стосовно того, як активізація КСВ впливає на загальну ефективність діяльності банку, змінює його позиції на ринку та сприйняття споживачами. Насамперед варто зауважити, що як внутрішня стійкість (банківської установи), так і зовнішня (забезпечення стійкого майбутнього) є довготривалими вкладеннями, а тому оцінити вигоди від них, використовуючи традиційний економічний підхід, достатньо складно. У табл. 3 відображені рейтингові позиції вищезгаданих банків за Індексом ESG прозорості компаній України та основні показники їх діяльності з урахуванням активів та величини прибутку за 2019-2020 рр.

Таблиця 3

Рейтингові позиції та основні показники діяльності низки ключових гравців банківського ринку за практиками КСВ, 2019-2020 рр.

Назва банку	Індекс ESG прозорості		Рейтинг надійності		Активи		Чистий прибуток	
	бали	місце	бали	місце	тис. грн.	місце	тис. грн.	місце
2019 р.								
 Укргазбанк	62,5	1	4,12	6	127 563 583	4	1 299 300	9
 Ощадбанк	43,5	11	3,94	9	314 295 589	2	276 888	19
 ПриватБанк	42,5	13	4,11	7	552 058 120	1	32 609 220	1
 ПУМБ	55,5	3	3,9	10	63 160 035	7	2 623 019	3
2020 р.								
 Укргазбанк	60	4	3,48	12	151 403 320	4	542 762	12
 Ощадбанк	45,5	15	3,49	10	268 752 654	2	2 831 702	3
 ПриватБанк	36,5	20	3,91	6	568 244 263	1	25 305 938	1
 ПУМБ	61,5	2	3,7	9	80 871 344	7	2 633 794	4

Джерело: офіційні інтернет-сторінки банківських установ; рейтинги прозорості, 2019, 2020 [16]; [17].

З огляду на те, що оцінювання КСВ-практик вітчизняних підприємств запроваджене лише у 2019 році, часовий горизонт представлених у табл. 3 даних обмежений виключно двома роками. Виходячи з даних табл. 3, активи банків за досліджуваний період зростали, однак це не вплинуло на рейтингову позицію банківських установ за фінансовими показниками. Показники чистого прибутку характеризувались волатильністю: «Ощадбанк» покращив свій результат у 10 разів, тоді як «Укргазбанк» продемонстрував його погіршення більше, ніж удвічі. Такі коливання позначились на рейтингу надійності відповідного банку. Якщо «ПриватБанк» і ПУМБ покращили своє становище, перемістившись на 1 пункт вгору, то «Укргазбанк» знизив позицію на 6 пунктів. Перший стовпець у табл. 3 відображає рівень та якість КСВ-практик у відповідних банківських установах. У 2020 році «ПриватБанк» значно покращив позиції, а ПУМБ залишався у трійці лідерів рейтингу. «Укргазбанк» та «Ощадбанк» погіршили свої рейтингові позиції. Відповідно до аналізованих даних простежується тенденція – покращення рівня надійності банківських установ корелює з покращенням місця в рейтингу соціально відповідального бізнесу.

Таким чином, можемо дійти висновку, що успішна стратегія КСВ безпосередньо покращує надійність та сприйняття банку клієнтами, їхню лояльність до банківської установи, та опосередковано впливає на фінансові результати діяльності банків. Війна в Україні з її руйнівними наслідками в економічній, соціальній, екологічній та інших сферах спричинила нові виклики перед банківським сектором, які, насамперед, пов'язані з прийняттям відповідальних рішень. Затяжний воєнний стан зумовлює безпрецедентне становище для банківської системи – функціонування в напівзруйнованій країні, яка потребуватиме значної фінансової підтримки. Потребу у банківському фінансуванні вже наразі мають численні інфраструктурні проекти, відбудова міст і промисловості. За цих умов банкам вкрай важливо узгоджувати свою діяльність з цілями сталого розвитку, розширювати КСВ-практики, максимально прозоро й відповідально використовуючи фінансові ресурси.

Розділ 3. Перспективи розвитку корпоративної соціальної відповідальності в банківській системі України

За оцінками експертів, в Україні спостерігаються значні перспективи щодо соціального інвестування – виду діяльності, який здатний замінити громіздкі і небезпечні з точки зору корупційної складової державні проекти в соціальній сфері. З огляду на те, що соціальне інвестування має цільовий характер, а також може одночасно охоплювати різні напрями діяльності одночасно з миттєвим зворотним зв'язком та видимою віддачею, немає сумнівів, що саме за такими рішеннями майбутнє, й зокрема банківської системи в Україні.

В розвитку соціального інвестування в банківському секторі України можна виділити три взаємопов'язані напрями (рис. 6).

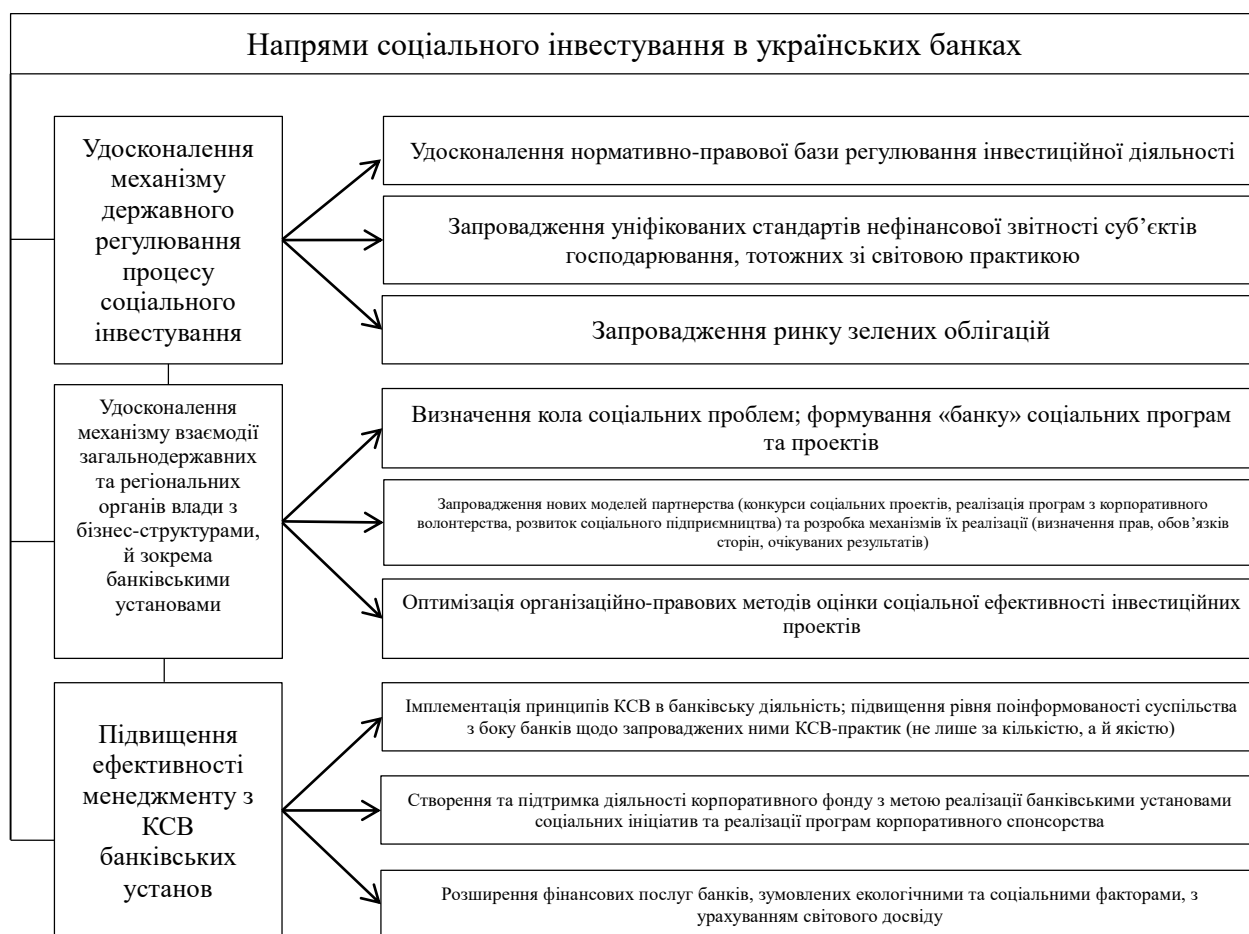

Рис. 6. Перспективні напрями соціального інвестування в українських банках (побудовано за [18, с. 97])

Ключовий з цих напрямів полягає в удосконаленні механізму державного регулювання процесу соціального інвестування [19], який передбачає, насамперед, створення чіткої, прозорої та зрозумілої законодавчої бази та прийняття уніфікованих стандартів нефінансової звітності суб'єктів господарювання, які гармоніюють зі стандартами світової практики. В аспекті запровадження нефінансової звітності економісти акцентують увагу не на формальному введенні законодавчо встановленої вимоги щодо її складання, а розробленні її методологічної основи. Лише за такого підходу удосконалюватиметься якість нефінансової звітності, що сприятиме ефективності суб'єктів господарювання й, зокрема, банківських установ.

Другим, не менш важливим, напрямом розвитку соціального інвестування в Україні є механізм партнерства держави і бізнес-структур, в якому повинні бути чітко визначені права і обов'язки сторін, мотиваційна складова соціального інвестування та очікувані результати. На нашу думку, державі має належати визначальна роль в управлінні соціальними проектами. У процесі соціального інвестування держава вибудовує свої відносини з різними суспільними групами.

Розширення корпоративної соціальної відповідальності у вітчизняній банківській системі має низку переваг, яка криється у:

- можливості встановлення партнерських відносин між банком, громадськістю, урядовими структурами та міжнародними організаціями;
- зростанні вартості нематеріальних активів;
- поліпшенні доступу до капіталів, зацікавленості та лояльності інвесторів (інвестиційних фондів);
- удосконаленні системи соціального захисту населення;
- підвищенні рівня фінансової грамотності населення;
- орієнтації банківських продуктів на розв'язання соціальних проблем (лояльні умови споживчого та іпотечного кредитування);
- впровадженні принципів чесного ведення бізнесу (повага до прав власності, захист добросовісної конкуренції, боротьба з корупцією, уникнення конфлікту інтересів, утримання від діяльності в неетичних сферах).

Важливим кроком у поширенні концепції КСВ, зокрема в банківській сфері, стало ухвалення 24 січня 2020 року Кабінетом Міністрів України «Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року», яка формалізує національну модель КСВ, враховуючи особливості українського суспільства та менталітет громадян, окреслює межі поняття КСВ і визначає основні її складові [20].

Одним з інструментів реалізації КСВ у банківському секторі може бути створення корпоративного фонду з метою реалізації соціальної активності банківської установи у формі корпоративного спонсорства (надання коштів для створення різного роду об'єктів, підтримки суб'єктів господарювання або проведення заходів, які мають публічний характер). Банки здатні реалізовувати політику КСВ через соціальне інвестування, спрямоване на реалізацію довгострокових партнерських соціальних програм, спрямованих на підвищення рівня життя різних категорій населення [21].

Соціальні продукти та послуги, які застосовуються вітчизняними банківськими установами (соціальні рахунки, іпотечне чи енергоощадне кредитування), можуть бути значно розширені, враховуючи світовий досвід. Зокрема, банки можуть долучатися до застосування ощадних технологій, спрямованих на економію ресурсів та збереження довкілля. Їх прикладом може слугувати програма «зелений офіс», яка ґрунтується на 5-R-принципах (reduce – скоротити; remake – переробити; redesign – переоформити; reuse – повторно використати; recycle – утилізувати) і відображає правила повсякденного використання ресурсів (заощадження води та електроенергії, економія паперу, сортування сміття). Незважаючи на те, що кількість офісів компаній, в яких працівники дотримуються вищезазначених правил, в Україні щоразу стає більше, лише незначна їх кількість реально працює над досягненням істотних результатів в напрямку зниження негативного впливу на довкілля [22].

До фінансових послуг банків, які сприяють розвитку їх КСВ також можна віднести:

- послуги з управління рахунками з обліку квот на викиди (вуглецевими рахунками);
- посередницькі послуги на вуглецевих ринках;
- розширення послуг із похідними цінними паперами (деривативами тощо);
- консалтингові послуги, пов'язані з кредитуванням природоохоронних інвестиційних проектів (чиста енергетика);
- послуга автоматичного переказу коштів на виконання соціальних програм при розрахунку платіжною карткою;
- відкриття цільових депозитів з нижчим відсотком;
- кредитування програм регіонального розвитку через цільове фінансування місцевих банків тощо.

Відносно новим, доволі перспективним для українських банків в аспекті впровадження ними принципів КСВ, фінансовим інструментом є вкладення коштів у екологічно чисті проекти, зокрема, «зелені облігації». Доволі показовим у цьому сенсі є досвід Державного банку Індії (ДБІ) – найбільшої та найпрестижнішої фінансової установи країни, який у 2018 році здійснив прорив на світовому ринку зелених облігацій, розмістивши дебютний їх випуск на суму 650 млн. дол. Дебютним випуском, який є частиною програми розміщень на загальну суму 3 млрд. дол., ДБІ підтвердив намір виконувати зобов'язання щодо фінансування проектів сталого розвитку, а саме:

- 49 сонячних енергетичних проектів зі встановленою загальною потужністю 1 300 МВт;
- 32 вітряних енергетичних проектів зі встановленою загальною потужністю 1 300 МВт [23].

Варто зазначити, що в розміщенні облігацій брали участь 114 учасників (з Азії – 52% облігацій; Європи та Близького Сходу – 45%, офшорів США – 3%), серед яких державні та приватні банки становили 49%, менеджери фондів – 30%, страхові компанії – 17%, державний сектор – 4% [23]. Загальні зобов'язання за зеленими облігаціями ДБІ охопили зобов'язання щодо

підтримки цілей індійського уряду стосовно досягнення встановленої потужності чистої енергії у 179 ГВт до 2022 року [23].

Втілення такої політики є показовою для України в аспекті залучення зеленого фінансування. Її реалізація сприятиме освоєнню новітніх технологій у різних секторах економіки, скороченню використання викопного палива, а також виконанню зобов'язань за міжнародними угодами у сфері енергоефективності та кліматичних змін. Позитивним кроком у цьому напрямку є схвалення 23 лютого 2022 року Кабінетом Міністрів України Концепції запровадження та розвитку ринку зелених облігацій, яка передбачає, зокрема, забезпечення залучення фінансування для реалізації проекту екологічного спрямування шляхом випуску зелених облігацій; встановлення нормативів розкриття інформації емітентами цього виду цінних паперів; встановлення режиму акредитації зовнішніх верифікаторів та оцінювачів зелених облігацій. Окрім цього передбачається створення реєстру проектів національного значення, для реалізації яких можуть бути здійснені емісії суверенних зелених облігацій [24]. Наразі зрозуміло, що ці нововведення набуватимуть розвитку після закінчення війни росії в Україні.

З метою активізації процесу соціального інвестування важливо забезпечувати щодо нього формування нового змістовного контенту. З огляду на світовий досвід, при реалізації соціального інвестування доволі ефективним є запровадження нових моделей партнерства, а саме: проведення конкурсів соціальних проектів, реалізація корпоративних волонтерських програм, розвиток соціального підприємництва, імпаکت-інвестування. Остання зі згаданих моделей (імпакт-інвестування), яка з'явилася доволі недавно, покликана сприяти досягненню вимірюваних позитивних екологічних і соціальних впливів. Цей вид інвестицій з'явився доволі недавно як суттєва можливість мобілізації капіталу в інвестиції, спрямовані на вимірюваний позитивний економічний, соціальний чи екологічний вплив поряд з фінансовою віддачею [25]. На рис. 7 відображений інвестиційний профіль сталого розвитку, досягнення якого є неможливим без складової імпакт-інвестування.

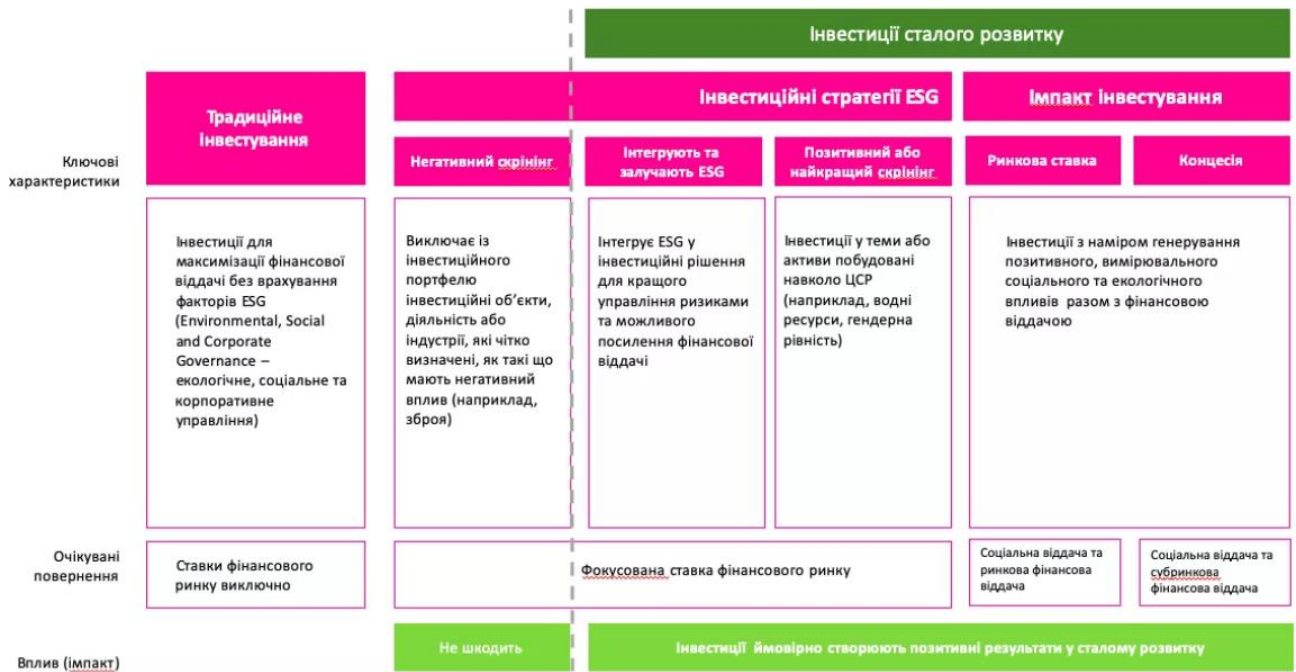

Рис. 7. Інвестиційний профіль сталого розвитку [25]

Все більша кількість інвесторів включають сьогодні імпакт-інвестиції у свої портфелі. Для прикладу, міжнародні фінансові фонди, які здійснюють інвестиції в Україні, починаючи з 2020 року внесли корективи у свої інвестиційні стратегії, зміщуючи пріоритети у своїх інвестиційних портфелях на користь імпакт-інвестицій. Зростання популярності імпакт-інвестування спостерігається також у закордонному банківському секторі. Зокрема, з-поміж 200 учасників майданчика Impact Investing World Forum, який проводився в Лондоні у 2017 році, більшість представляли банківський сектор, інвестиційні та сімейні фонди, для яких соціальноперетворювальні інвестиції є перспективним напрямом вкладення коштів. В Україні імпакт-інвестування починає свій розвиток: за період 2015-2019 років подібні інвестиції з'явилися у Києві, Львові, Одесі, Івано-Франківську та інших містах, однак лише на рівні окремих підприємств [18, с. 99].

Висновки

Корпоративна соціальна відповідальність є певною філософією бізнесу, що сприяє сталому розвитку, шляхом надання економічних, соціальних та екологічних вигод для усіх зацікавлених сторін на підґрунті відповідальності, етичності та прозорості. З огляду на відсутність єдиного формату впровадження КСВ, на нашу думку, насамперед держава повинна на законодавчому рівні заохочувати організації до імплементації соціальної відповідальності в практику своєї діяльності на основі, зокрема, Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року, а також прийняття законів та нормативно-правових актів, які мотивуватимуть компанії до впровадження стратегій КСВ та надання звітів щодо досягнення нефінансових соціальних «показників».

КСВ займає особливе місце в банківській сфері. Через збільшення криз, наслідки яких поширилися на глобальний фінансовий простір, багато банківських установ усвідомили необхідність створення системи управління, здатної не тільки підтримувати результативність діяльності в короткостроковому періоді, а й забезпечувати її ефективність у довготривалій перспективі. Для цього необхідно активно впроваджувати у практику роботи банків принципи корпоративного управління і КСВ, що дозволить систематизувати регулювання процесів банківської діяльності, регламентувати взаємодію зі стейкхолдерами, забезпечувати ефективну ІТ-підтримку прийняття управлінських рішень, підвищувати інформаційну відкритість результатів банківської діяльності та рівень довіри до банківської системи, забезпечувати реалізацію стратегії розвитку останньої.

В Україні КСВ банківських установ знаходиться на стадії становлення, оскільки її запровадження вимагає ділової досконалості та цільової збалансованості. У найближчій перспективі ефективна діяльність банківських установ буде неможливою без системного впровадження основних принципів КСВ та включення останньої у бізнес-стратегії, що, у підсумку, сприятиме збільшенню результативності, залученню інвесторів, зацікавленню споживачів.

Список використаних джерел

1. Ігнат'єва І. А., Гавриленко Т. В., Сербенівська А. Ю. Соціальна відповідальність бізнесу: практичний аспект в умовах біфуркації. Наукові записки НаУКМА : Економічні науки. 2020. Том 5. (Вип. 1). С. 62-68.
2. Bowen H. 1953. Social responsibilities of the businessman. *Harper & Row*. N.Y.
3. Davis K. 1967. Understanding the social responsibility puzzle: what does the businessman owe to society. *Business Horizons*. Vol. 10 (4). P. 46-47.
4. Davis K. 1960. Can business afford to ignore social responsibilities? *California Management Review*. P. 70.
5. Carroll A. B. 1979. A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Review*. Vol. 4(4).
6. Carroll A. B. 1991. The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*. Vol. 34(4). P. 43.
7. Carroll A. B. 2004. Managing ethically with global stakeholders: A present and future challenge. *Academy of Management Executive*. Vol. 18(2). P. 118.
8. Schwartz M. 2003. Corporate social responsibility: a three-domain approach. *Business Ethics Quarterly*. Vol. 13(4). P. 509.
9. Ackerman R. W. 1973. How companies respond to social demands. *Harvard Business Review*. Vol. 51(4). P. 88-89.
10. Frederick W. C. (1978) 1994. From CSR-1 to CSR-2: the maturing of business-and-society thought. P. 154-155.
11. Принципи відповідального банківського обслуговування. URL: <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>
12. Пасінович І. І., Сич О. А. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності банків в Україні в контексті сталого розвитку. *Інтелект XXI*. 2022. №2. С. 43-50.
13. Звіт про прогрес АТ «ПУМБ». 2020. URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/press_content_fuib%20cop%202020

[ua.pdf](#)

14. UKRSIBBANK оновив КСВ-політики, які регулюють взаємодію з чутливими секторами економіки. URL: <https://ukrsibbank.com/news-post/ukrsibbank-onoviv-ksv-politiki-yaki-regulyuyut-vzaemodiyu-z-chutlivimi-sektorami-ekonomiki/>

15. Ільченко-Сюйва Л. В., Слюсарчук О. П. Соціально відповідальна інвестиційна діяльність як чинник сталого розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 10. С. 109-114.

16. Індекс ESG прозорості компаній України 2019. URL: <https://csr-ukraine.org/research/transp-index-2019/> (дата звернення 04.05.2023).

17. Індекс ESG прозорості компаній України 2020. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/12/Index-2020.pdf> (дата звернення 04.05.2023).

18. Тяжкороб І. В., Марканич Т. Р. Перспективи розвитку соціального інвестування в банківському секторі. Вісник університету банківської справи. 2019. № 2-3 (35-36). С. 95-100.

19. Заблодська І. В., Тяжкороб І. В., Серебряк К. І. Стратегічний аспект соціального інвестування в контексті регіонального розвитку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Т. 4. (№ 31). С. 487-496.

20. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року» за № 66-р від 24 січня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text>

21. Примостка О. О., Захарчук А. О. Корпоративна соціальна відповідальність банків. *Ефективна економіка*. 2016. № 7. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5063>

22. «Зелений офіс» – інвестиція у майбутнє. <https://ecolog-ua.com/news/zelenyy-ofis-investyciya-u-maybutnye>

23. Ринок зелених облігацій. Нові гравці. URL:

http://www.ukrgasbank.com/eco/new_pl

24. В Україні схвалили концепцію розвитку ринку зелених облігацій.
23.02.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3410457-v-ukraini-shvalili-koncepciu-rozvitku-rinku-zelenih-obligacij.html>

25. Що таке імпакт-інвестування? URL:
<https://business.diia.gov.ua/handbook/impact-investment/so-take-impakt-investuvanna>